

Adroddiad i: Y Cabinet

Dyddiad y Cyfarfod: 19 Chwefror 2013

Aelod Arweiniol: Y Cynghorydd David Smith, Aelod Arweiniol dros y Maes Cyhoeddus

Awdur yr Adroddiad: Rebecca Maxwell, Cyfarwyddwyr Corfforaethol:
Uchelgais Economaidd a Chymunedol

Teitl: Newidiadau i Drefniadau Ariannu Bysiau

1. Ynghylch beth mae'r adroddiad?

Fis Ionawr 2012, cyhoeddodd y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau ei fwrriad i newid y system grantiau ar gyfer annog teithio ar fysiau yng Nghymru. Ar ôl archwiliad manwl, mae'r newidiadau, erbyn hyn, wedi'u cyhoeddi. Mae'r adroddiad hwn yn rhoi gwybodaeth i Aelodau ynghylch y newidiadau ac yn trafod eu goblygiadau.

2. Beth yw'r rheswm dros wneud yr adroddiad hwn?

Mae'r adroddiad yn gofyn am gymeradwyo'r trefniadau rheoli newydd sydd eu hangen ar gyfer y cynllun ariannu newydd, trwy TAITH, y Consortiwm Cludiant Rhanbarthol. Mae'r adroddiad hefyd yn gofyn am gymeradwyo newid Cyfansoddiad TAITH er mwyn gallu gweithredu'r cynllun newydd.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- a) Nodi'r trefniadau newydd ar gyfer ariannu bysiau a ddaw i rym o 1 Ebrill 2013 ar ôl i adroddiad y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau ynghylch ariannu bysiau gael ei gymeradwyo .
- b) Cymeradwyo'r newidiadau y bwriedir eu gwneud i Gyfansoddiad TAITH sydd i'w gweld yn Atodiad 1.
- c) Nodi y gwneir gwaith pellach i ffurfio trefniadau rheoli newydd ar gyfer gweithredu'r cynllun newydd yn ystod y cyfnod cyntaf o weithredu ac, ar gyfer y Grant Gwasanaethau Cludiant Rhanbarthol, yn ystod y cyfnod pontio .

4. Manylion yr adroddiad

Cefndir

- 4.1 Ar hyn o bryd, mae gan Lywodraeth Cymru ddau gynllun grant ar gyfer cefnogi gwasanaethau bysiau. Y ddau yw Grant Gweithredwyr

Gwasanaethau Bysiau a'r Grant Gwasanaethau Cludiant Lleol. Mae Llywodraeth Cymru yn talu'r cyntaf yn uniongyrchol i weithredwyr bysiau ac mae'n cael ei seilio ar faint o danwydd a ddefnyddir. Mae'r ail yn cael i dalu i Awdurdodau Lleol i gefnogi'r rhwydweithiau bysiau lleol sy'n cael eu tendro gan Awdurdodau Lleol a'u darparu gan gwmnïau bysiau fesul taith. Roedd gwerth cyfanswm y ddau grant yn 2011 / 12 yn £33 miliwn. Fis Ionawr 2012, cyhoeddodd y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau ei fod yn bwriadu cwtogi 25 - 27% ar y ddau gynllun.

- 4.2 Ar ôl y cyhoeddiad, cytunodd y Gweinidog i gyfnod pontio pan fyddai'r grantiau'n aros yr un fath, yn amodol ar adolygu ariannu gwasanaethau bysiau yn y dyfodol ledled Cymru. Cafodd y rhan gyntaf o'r gostyngiad, o tua 9.5% ei weithredu o 1 Hydref 2012 a chefnogodd y Cabinet gwtogi ar lwybrau bysiau lleol yn cael eu cefnogi ar 25 Medi 2012.
- 4.3 Sefydlodd y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau hefyd grŵp llywio i orffen y trefniadau, a oedd yn cynnwys aelodau o Lywodraeth Cymru, y Consortia Cludiant Rhanbarthol gyda chyfraniad sylweddol gan y Cydffederasiwn Cludiant Teithwyr.

Y trefniadau newydd ar gyfer ariannu bysiau

- 4.4 Mae adroddiad y Grŵp Llywio erbyn hyn wedi'i gymeradwyo gan y Gweinidog. Egwyddorion allweddol y trefniadau newydd sydd i'w gweithredu o 1 Ebrill 2013 yw:
 - a) Bydd Consortia Cludiant Rhanbarthol yn gyfrifol am weinyddu'r cynllun Grant Gwasanaethau Cludiant Rhanbarthol newydd a fydd yn disodli'r ddau hen gynllun grant.
 - b) Bydd y Consortia'n datblygu Strategaeth Rhwydwaith Cludiant Bysiau a Rhanbarthol a Chymunedol yn 2013 / 14 a fydd yn dangos y bydd y canlyniadau a ddisgwyllir yn cyd-fynd â blaenoriaethau cludiant cenedlaethol a rhanbarthol.
 - c) Bydd y Consortia'n monitro perfformiad yn erbyn canlyniadau ac yn cyhoeddi'r canlyniadau yn eu Hadroddiadau Cynnydd Blyneddol.
 - d) Bydd Consortia'n gyfrifol am weinyddu'r ad-daliadau a roddir i weithredwyr bysiau o dan y cynllun consesiynau teithio bysiau yn eu hardal o 1 Ebrill 2013.
 - e) Bydd cyfanswm o £25 miliwn o gyllideb ar gael i'r cynllun newydd yn 2013 / 14.
- 4.5 Bydd angen cryn dipyn o waith i sicrhau y bydd y consortia, awdurdodau lleol a'r gweithredwyr yn barod ar gyfer y system newydd erbyn 1 Ebrill. Mae cynlluniau ar gyfer rheoli a chael adnoddau ar gyfer y cyfrifoldebau newydd yn cael eu datblygu gan Grŵp Tasg a Gorffen o Reolwyr Cludiant Gogledd Cymru. Mae ychydig o aelodau o

staff wedi'u secondio i TAITH i ddatblygu'r gwaith gweithredu, gan ddefnyddio arian ychwanegol a gaed gan Lywodraeth Cymru.

- 4.6 Mae yna'n dal broblemau i'w datrys ynghylch amseru, adnoddau a threfniadau gweithio ar y cyd. Gan y bydd yna ailgyfeirio, a llai o arian ar gael, bydd hynny'n cael effaith fawr ar y rhwydwaith masnachol ac ar y gwasanaethau y mae'r awdurdod lleol yn eu cefnogi, a bydd yn rhaid penderfynu a dod i ddeall y dyraniad cyn 1 Ebrill 2013. Mae llawer iawn o waith i'w wneud i ddeall lefelau presennol y Grant Gweithredwyr Gwasanaethau Bysiau ar gyfer gwasanaethau masnachol a rhai sy'n cael eu cefnogi er mwyn penderfynu ar lefel wirioneddol yr ariannu sydd ar gael i awdurdodau lleol ar gyfer elfen 'milltiroedd' masnachol y grant newydd er mwyn cefnogi gwasanaethau.
- 4.7 Er mwyn lliniaru'r risgiau hyn, mae'r Gweinidog wedi cytuno i gyflwyno system newydd a fydd yn cael ei gweithredu fesul tipyn. Bydd y Grant Gwasanaethau Cludiant Lleol yn cael ei weithredu fesul rhanbarth o 1 Ebrill 2013 a bydd y newidiadau i'r Grant Gweithredwyr Gwasanaethau Bysiau yn cael eu cyflwyno dros gyfnod o 12 mis.
- 4.8 Bydd hyn yn rhoi rhagor o amser i allu deall a gweithredu'r trefniadau gweinyddol y bydd yn rhaid eu cael ar gyfer y newidiadau. Bydd hefyd yn golygu y gellir datblygu a chytuno ar ganlyniadau ansawdd y cynllun newydd, ac, yn bwysicach, bydd yn sicrhau y bydd effeithiau'r cwotgi ariannol, yn enwedig ar y Grant Gweithredwyr Gwasanaethau Bysiau, yn cael eu deall yn iawn ac y telir sylw iddyn nhw wrth baratoi'r Strategaethau Rhwydwaith Cludiant Bysiau Rhanbarthol a Cymunedol.
- 4.9 Mae yna berygl y gallai'r cynigion newydd effeithio ar y rhwydweithiau bysiau presennol yn ystod y cyfnod pontio. Mae'n anorfod y bydd yna lai o wasanaethau masnachol yn cael eu rhedeg ledled gogledd Cymru'n gyfan gwbl ac y bydd hynny'n rhoi pwysau ar y rhwydwaith sy'n derbyn cefnogaeth. Bydd faint o arian rhydd y gall Awdurdodau Lleol ei ddyrannu hefyd yn dod o dan bwysau wrth i'r newidiadau a'r gyllideb lai effeithio ar rwydweithiau. Bydd yn rhaid i TAITH a'r Awdurdodau Lleol gydweithredu'n agos er mwyn rheoli'r newidiadau sydd ar y gweill a lleihau eu heffeithiau gymaint â bo modd.

Gweinyddu'r trefniadau newydd

- 4.10 Mae Cyfansoddiad presennol TAITH yn cyfyngu swyddogaeth TAITH i'r nodau a'r amcanion sydd ym mharagraffau 3.1 a 3.2 y Cyfansoddiad. Bwriedir newid y Cyfansoddiad drwy ychwanegu'r amcan isod o dan baragraff 3.2 y ddogfen,

“Gweinyddu, rheoli a darparu grantiau ariannu bysiau a strategaethau rhwydweithiau bysiau ar gyfer y rhanbarth”

Mae'r newid arfaethedig yn cael ei ddangos yn llawn yn Atodiad 1.

- 4.11 Mae cyfansoddiad presennol TAITH hefyd yn dangos nad yw ardal Meirionnydd o Wynedd yn cael ei chynnwys yn ardal TAITH. Gan ei bod yn anodd dadgyfuno cyllidebau refeniw ar gyfer gwasanaethau

bysiau, bwriedir newid y cyfansoddiad i alluogi TAITH i ddarparu arian ar gyfer bysiau ym Meirionnydd os mai dyna yw dymuniad Cyngor Gwynedd. Mae'r newid hwnnw hefyd i'w weld yn Atodiad 1.

- 4.12 Ni fwriedir gwneud unrhyw newid arall ac unig fwriad y newidiadau yw er mwyn gallu gweithredu'r cynllun newydd sydd wedi'i gymeradwyo gan y Gweinidog. Byddai'n rhaid i'r awdurdodau partner gymeradwyo unrhyw newidiadau eraill i swyddogaeth TAITH. Fel Cydbwyllgor, mae gofyn i bob un o chwe Awdurdod Lleol gogledd Cymru gymeradwyo newidiadau i gyfansoddiad TAITH cyn y gellir eu gweithredu.
- 4.13 Mae'r gwaith o baratoi ar gyfer gweithredu'r cynllun newydd yn cael ei reoli ar hyn o bryd gan ddau Swyddog wedi'u secondio o Gynghorau gogledd Cymru sy'n gweithio gyda thîm craidd TAITH gan ddefnyddio cyllideb ychwanegol gan Lywodraeth Cymru. Pan ddechreuir gweithredu'r cynllun newydd, bydd yn rhaid datblygu trefniadau eraill.

5. Sut y bydd y penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

- 5.1 Mae gwasanaethau bysiau lleol yn cyfrannu'n fawr at yr economi leol drwy alluogi pobl i gyrraedd swyddi a gwasanaethau na fydden nhw, fel arall, yn gallu gwneud hynny. Mae gwasanaethau bysiau hefyd yn cyflogi llawer o bobl leol. Bydd unrhyw gwtogi, felly, yn debyg o fod yn niweidiol i'r flaenoriaeth gorfforaethol hon.

6. Beth fydd y gost a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

- 6.1 Mae'n debyg y bydd gogledd Cymru gyfan yn cael ei effeithio gan ganlyniadau ariannol yr adroddiad, a bydd gofyn gwneud rhagor o waith i ddadansoddi'r problemau'n drylwyr. Gallai cwtogi ar y grantiau Gweithredwyr Gwasanaethau Bysiau a'r Gwasanaethau Cludiant Lleol ei gwneud yn anos gwireddu amcanion y Cynllun Cludiant Lleol a gallai hefyd effeithio ar lefel ac ar ddarpariaeth gwasanaethau bysiau ledled gogledd Cymru.
- 6.2 Bydd talu grantiau refeniw bysiau i TAITH yn y dyfodol yn effeithio ar TAITH a bydd hefyd yn golygu y bydd llwyth gwaith yr awdurdod gwestia ariannol, Cyngor Sir y Fflint ar hyn o bryd, yn cynyddu.
- 6.3 Yn ogystal â'r newidiadau i'r grantiau ariannu bysiau eu hunain, o dan newidiadau'r Gweinidog, bydd y gwaith o weinyddu tocynnau teithio rhatach yn symud o'r Awdurdodau Lleol o TAITH. Ar hyn o bryd, mae'r gwaith o weinyddu tocynnau teithio rhatach yn golygu un swydd gyfwerth llawn amser yn Sir Ddinbych. Mae Llywodraeth Cymru yn ariannu Sir Ddinbych yn uniongyrchol ar gyfer gweinyddu teithio am ddim (gan gynnwys staff, offer, caledwedd a meddalwedd) sef tua £75,000 y flwyddyn ar hyn o bryd. Mae'r arian a geir yn fwy na chostau staff ac offer a bydd ei gollu'n debyg o olygu y bydd yn rhaid cael arbedion cymesur yng nghyllidebau craidd Sir Ddinbych.

- 6.4 Hefyd, bydd yn bosibl na fydd yr elfen grant Gweithredwyr Gwasanaethau Bysiau yn y Grant Gwasanaethau Cludiant Lleol ar gael i gefnogi gwasanaethau bysiau ysgolion yn y dyfodol. Gallai hyn arwain at gynnydd ym mhrisiau ychydig o gontractau cludiant ysgolion.
- 6.5 Dylai Aelodau gofio, er y bydd y newidiadau, am y tro cyntaf, yn rhoi elfen o reolaeth dros y gwasanaethau bysiau masnachol, y bydd hynny'n gynyddol ar lefel ranbarthol yn hytrach nag ar lefel leol.

7. Pa ymgynghoriadau a wnaed ac a gynhaliwyd Asesiad Sgrinio Effeithiau Cydraddoldeb?

Cafodd y cynigion a gyhoeddodd y Gweinidog eu datblygu gan grŵp llywio'n cynnwys cynrychiolwyr o Lywodraeth Cymru, y Consortia Cludiant Rhanbarthol a Chonffederasiwn Cludiant Teithwyr. Cynhaliwyd trafodaethau'n lleol gyda Rheolwyr Cludiant Teithwyr y chwe Chyngor ac mae'r mater wedi'i drafod mewn cyfarfod o Fwrdd TAITH.

Wrth i effeithiau a goblygiadau'r cwtogi ariannol ddod yn gliriach, mae'n debyg y bydd hynny'n effeithio ar wasanaethau bysiau lleol. Pe byddai'n rhaid diddymu rhai gwasanaethau bysiau, un ai rhai'n derbyn cefnogaeth neu rai masnachol, bydd gofyn cynnal asesiadau effaith llawn yn ogystal ag ymgynghori. Bydd hyn yn rhan o'r blaen gynllun gwaith ar gyfer gweithredu'r newidiadau i ariannu bysiau.

8. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Er mai'r grantiau sy'n cael eu talu ar gyfer gwasanaethau bysiau sy'n peri'r pryder ariannol mwyaf, ni fydd y toriadau'n disgyn yn uniongyrchol ar wasanaethau'r Cyngor.

Yr effaith ariannol gyntaf fydd colli'r grant gweinyddu. Fodd bynnag, bydd y cyfrifoldeb yn trosglwyddo a dylai'r gwasanaeth allu dygymod ag unrhyw gostau eraill a oedd yn cael eu hariannu gan y grant o'r blaen.

Ni fydd yn glir beth fydd effaith colli cefnogaeth ar gyfer cludiant ysgolion tan 2013 / 14.

9. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Yn ôl a ddeallir ar hyn o bryd, y risgiau a allai godi yw:

- Staffio – gallai TUPE fod yn berthnasol
- Goblygiadau colli arian / cyllideb graidd - o ran yr arian sydd ar gael i gefnogi gwasanaethau bysiau, rhai masnachol a rhai sy'n derbyn cefnogaeth, ac o ran yr arian craidd a dderbynnir ar hyn o bryd ar gyfer gweinyddu tocynnau teithio rhad.
- Colli rhagor o wasanaethau bysiau lleol – pan na ellir eu rheoli o fewn cyllidebau presennol sy'n crebachu.

- Taith yn methu â darparu o fewn y cyfnodau gofynnol neu'n gyfartal rhwng y chwe awdurdod.

Bydd yn rhaid cynnal trafodaethau rhanbarthol, ar lefel swyddogion ac ar lefel Bwrdd TAITH i geisio lliniaru'r risgiau uchod.

10. Yr Hawl i Benderfynu

Adran 101(5) Deddf Llywodraeth Leol 1972

Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Trefniadau Gweithrediaeth) (Cyflawni Swyddogaethau) (Cymru) 2002.

Cyfansoddiad TAITH – Newidiadau Arfaethedig

1. DIFFINIADAU

Ardal mae'n golygu Ardal Llywodraeth Leol pob Awdurdod fel y diffinnir yn Rhan 1 Atodlen IV Deddf Llywodraeth Leol 1972 (diwygiedig) ond gan eithrio ardal Meirionnydd o Gyngor Gwynedd.

(Ychwanegu) ***Gall Cyngor Gwynedd a TAITH gytuno, ar gyfer dibenion gweithredol, y dylid cynnwys y cyfan o ardal Gwynedd yn yr ardal ddiffiniedig ar gyfer darparu ar gyfer amcanion penodol.***

- 3.2 Er mwyn gwireddu'r amcanion uchod, bydd TAITH yn ymgymryd i gwblhau'r amcanion canlynol:
- 3.2.1 datblygu, adolygu a gweithredu o bryd i'w gilydd Strategaeth neu strategaethau Cludiant Rhanbarthol a fydd yn gosod fframwaith ar gyfer buddsoddi mewn cludiant Lleol a Rhanbarthol,
 - 3.2.2 datblygu, adolygu a gweithredu is strategaethau i dalu sylw i broblemau cludiant penodol,
 - 3.2.3 cael y budd mwyaf posibl o bob ffynhonnell arian a grantiau ar gyfer prosiectau a mentrau cludiant Lleol a Rhanbarthol,
 - 3.2.4 cefnogi pob Awdurdod i ddarparu prosiectau a mentrau a fydd y cyfrannu at y nodau sydd yng nghymal 3.1 uchod,
 - 3.2.5 (Cymal newydd) ***Gweinyddu, rheoli a darparu grantiau ariannu bysiau a strategaethau rhwydweithiau bysiau ar gyfer y rhanbarth***
 - 3.2.6 ymateb i fentrau cludiant Llywodraeth Cynulliad Cymru er budd y Rhanbarth,
 - 3.2.7 cynrychioli'r Rhanbarth wrth lobio a chyflwyno sylwadau ynghylch problemau cludiant yn a thu hwnt i'r Rhanbarth a fyddai'n effeithio neu'n berthnasol i'r amcanion a nodir yng nghymal 3.1 uchod.